

ปัญหาความผิดต่อแผ่นดินที่ควรยอมความได้

THE PROBLEM OF OFFENSE TO THE LAND THAT SHOULD BE COMPROMISED*

วิศร์ อัครสันตติกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Vit Akkarasantatikul

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

E-mail: Sukan2893@gmail.com

บทคัดย่อ

เพื่อความสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรมในการระงับข้อพิพาททางอาญา อีกทั้งเพื่อเป็นการลดภาระคดีความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ระงับลงได้โดยไม่จำเป็นต้องนำข้อพิพาทเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย จึงได้มีความคิดและรูปแบบวิธีการระงับข้อพิพาทนอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้นหลายรูปแบบ การประนอมข้อพิพาททางอาญา เป็นมาตรการที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยกระบวนการนี้มุ่งจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้พบและแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนต่อหน้าผู้กระทำความผิด ซึ่งจะช่วยให้ผู้กระทำความผิดเข้าใจถึงผลกระทบของการกระทำความผิดที่มีต่อผู้เสียหาย และยอมรับในการกระทำความผิดของตน และยินดีที่จะชดเชยความผิดต่อผู้เสียหาย การใช้ระบบการประนอมข้อพิพาททางอาญาเป็นมาตรการเสริมในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายเพื่อช่วยให้การระงับพิพาททางอาญาเป็นไปอย่างรวดเร็วเหมาะสมและมีความเป็นธรรม มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) เพื่อสร้างความสงบสุขในสังคม 2) เพื่อลดจำนวนปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม 3) เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหาย และ 4) เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัวก่อนกลับเข้าสู่สังคม ทั้งนี้ โครงสร้างของกระบวนการประนอมข้อพิพาท ประกอบด้วย 1) ผู้ทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาททางอาญา 2) การบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง 3) ขั้นตอนและระยะในการประนอมข้อพิพาท 4) ผลของการประนอมข้อพิพาท

คำสำคัญ: ความผิดต่อแผ่นดินที่ควรยอมความได้

Abstract

For convenience, speed and fairness in resolving criminal disputes Moreover, in order to scrutinize the case of minor offenses, it can be resolved without the need to bring the dispute into legal justice. Therefore, there are many ideas and ways to resolve disputes outside the criminal justice process. Conciliation It is a measure that allows the victims or victims of crime to participate in maintaining public order in society. This process aims to

*ได้รับบทความ: 2 ธ.ค. 2563; แก้ไขบทความ: 19 มี.ค. 2564; ตอรับตีพิมพ์: 30 เม.ย. 2564

help and support the victims or victims of crime to find and express their opinions and feelings in front of the offenders, which will make the offenders understand the impact of the offenses on the victims. And accepting their own wrongdoings And willing to compensate for the wrongdoing to the injured person. The use of the criminal dispute resolution system is a supplementary measure in the legal process to help the criminal dispute resolution be fast, appropriate and fair. There are 4 important objectives or goals which are: 1) to create peace in the society 2) to reduce the amount of cases to enter the judicial process 3) to provide justice to the victims and 4) to give the opportunity to the offender to return before returning to society. In this regard, the structure of the dispute resolution consists of 1) the person who performs the duty Criminal dispute resolution 2) investigation process 3) procedure and period for dispute resolution 4) dispute resolution process.

Keyword: offense to the land that should be compromised

บทนำ

ในปัจจุบันแม้ว่ารัฐจะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม โดยมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันประกอบด้วยองค์กรของรัฐ คือตำรวจ อัยการ และศาลยุติธรรมเป็นกลไกในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแต่ละองค์กรมีภาระหน้าที่ที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแบบพิธีการ เริ่มตั้งแต่การสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องคดีและเรื่องไปจนกระทั่งได้มีการพิจารณาและชี้ขาดข้อพิพาททางอาญา โดยศาลยุติธรรมก็ตาม แต่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยองค์กรต่าง ๆ มีกฎเกณฑ์ขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนวิธีการที่ซับซ้อนมาก ดังนั้น จึงต้องใช้เวลาการดำเนินการที่ยาวนานและสิ้นเปลืองสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก โดยที่ท้ายที่สุด การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาญากรรมก็ไม่ได้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญา อีกทั้งบางครั้งการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่ไม่โปร่งใสชัดเจน และไม่สามารถเยียวยาให้แก่สังคมและผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอกลับสร้างความขัดแย้งให้เกิดมีมากขึ้น และนำไปสู่การกระทำความผิดขึ้นอีกในภายภาคหน้าซึ่งจะเห็นได้ว่าหลาย ๆ ครั้ง การดำเนินการกระบวนการยุติธรรมตามแบบพิธีไม่ได้มีความเหมาะสม อีกทั้งไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และไม่สอดคล้องกับหลักความยุติธรรม ไม่สอดคล้องกับปรัชญาสำคัญของกฎหมายอาญาที่มุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม คุณแลสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจนกว่าจะมีการสืบพิสูจน์ที่ปราศจากข้อสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิด และใน

ขณะเดียวกันก็ต้องดูแลและคุ้มครองผู้เสียหาย หรือเหยื่ออันบริสุทธิ์ของอาชญากรรม ได้รับการเยียวยาให้เพียงพอจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมซึ่งความไม่เหมาะสมไม่สอดคล้องดังกล่าว มีสาเหตุสำคัญมาจากข้อจำกัดในเรื่องของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่เป็นทางการ และต้องปฏิบัติตามเคร่งครัดตามตัวบทกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่โดยขาดการประสานและการร่วมมือระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องพยายามแสวงหาเครื่องมือและกลไกขึ้นมาขึ้นมาเพื่อใช้ระงับข้อพิพาทอาญาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบันที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรมบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในอันที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อคุ้มครองสังคมให้มีความสงบ ป้องกันสังคมไม่ให้เกิดปัญหาอาชญากรรมหรือให้เกิดน้อยลงที่สุด อีกทั้งต้องปรับตัวเข้าหาชุมชน เพื่อหาแนวร่วมมาช่วยแก้ปัญหาอีกทางหนึ่งโดยกระจายอำนาจการบริหารงานยุติธรรมให้ส่วนชุมชน ทั้งเพื่อให้ประชาชนส่วนช่วยในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น (คณะกรรมการบริหารการยุติธรรมและการยุติธรรม, 2538: 15-27)

ความคิดและรูปแบบวิธีการระงับข้อพิพาทนอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

เพื่อความสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรมในการระงับข้อพิพาททางอาญา อีกทั้งเพื่อเป็นการลดภาระคดีความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ระงับลงได้โดยไม่ต้องนำข้อพิพาทเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย อันจะเป็นผลให้องค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมมีเวลาในการพิจารณาดำเนินการกับคดีความผิดอุกฉกรรจ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ผู้เสียหายในคดีความผิดเล็กน้อยก็ได้รับการดูแลคุ้มครองมิให้ถูกล่วงละเมิดสิทธิตามกฎหมายอาญา และมิได้ถูกทอดทิ้งจากกระบวนการยุติธรรม จึงได้มีความคิดและรูปแบบวิธีการระงับข้อพิพาทนอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้นหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นของสังคมในประเทศนั้น ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Conciliation)

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคือการระงับข้อพิพาทที่จะต้องมีคนกลางหรือบุคคลที่สามเข้ามามีบทบาทร่วมในการชักจูงคู่พิพาทให้หันหน้าเข้าหากัน ตลอดจนอาจจะต้องเป็นผู้เสนอแนะแนวทางแก้ไขข้อพิพาทซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งสองฝ่าย บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่นี้เรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” (ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ, 2543: 13)

ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยอาจเป็นบุคคลหรือองค์กรก็ได้ ขึ้นอยู่กับความยินยอมของคู่กรณี และระบบกฎหมายที่ใช้อยู่ว่าจะเปิดโอกาสให้เพียงใด เช่นในประเทศอินเดีย หากมีกรณีพิพาทจากบุคคลในครอบครัวเดียวกันหรือเครือญาติอาจให้สมาชิกผู้อาวุโสเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่เข้าไปตัดสินชี้ขาดพิพาท แต่อาจจะเข้าร่วมเจรจาประนีประนอมด้วย หรือเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมให้คู่พิพาทตัดสินใจกันเองข้อเสนอของผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีผลผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตาม

2. การประนอมข้อพิพาท (Mediation)

การประนอมข้อพิพาทเป็นการระงับข้อพิพาทอีกวิธีหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายลงกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยผู้ไกล่เกลี่ย (Conciliator) ต่างกันตรงที่เป็นวิธีการมากกว่ากล่าวคือ จะมีการตั้งเป็นกรรมการหรืออาจจะมีระเบียบมีกฎเกณฑ์หรือมีกฎหมายรับรองให้ทำหน้าที่ (สุนีย์ มัลลิกะมาส และคณะ, 2528: 26) เช่น ประเทศโปแลนด์ ผู้ทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาทคือกลไกของสังคมในรูปแบบของคณะกรรมการเรียกว่า ศาลสังคม (Social Court) ซึ่งเป็นคนละองค์กรกับศาลยุติธรรม ขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์ได้จัดตั้งหน่วยประนอมข้อพิพาท เรียกว่า Lupong Tagapayaps โดยมีคณะบุคคลเรียกว่า Lupong ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท ส่วนประเทศไทยนั้นสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุดมีโครงการประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้าน ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการมุ่งหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในรูปแบบของคณะกรรมการประนอมข้อพิพาท

3. การประนีประนอมยอมความ (Comproise)

การประนีประนอมยอมความคือ การระงับข้อพิพาทโดยแต่ละฝ่ายต่างสละข้อเรียกร้องหรือขัดแย้งที่มีอยู่หรือที่มีจะมีขึ้นให้เสร็จสิ้นไปด้วยต่างฝ่ายยอมผ่อนผันให้แก่กัน ดังนั้นการประนีประนอมยอมความจึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีความจำเป็นที่ต้องมีคนกลางไกล่เกลี่ย แต่อาจจะมีก็ได้เพราะคู่กรณีสามารถจัดข้อขัดแย้งระหว่างกันเองได้ ซึ่งผลของการประนีประนอมยอมความเมื่อตกลงกัน โดยขอยอมทำให้ข้อเรียกร้องหรือข้อพิพาทนั้นระงับสิ้นไป (ไชยวัฒน์ บุณนา, 2534: 35-37)

ในประเทศไทยนั้น การประนีประนอมยอมความในทางอาญาได้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติในเรื่องนี้ไว้ แต่เรียกว่ายอมความ โดยมาตรา39 (2) บัญญัติว่า “ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย สิทธินาคืออาญามาฟ้องย่อมระงับไป”

4. การอนุญาโตตุลาการ (Arbilation)

การอนุญาโตตุลาการ คือ การระงับข้อพิพาทโดยคู่กรณีตกลงกันให้เสนอข้อพิพาทของตนต่อบุคคลที่สาม เรียกว่า อนุญาโตตุลาการ เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดตัดสิน (Martin Dome, 1968: 1)

การระงับข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการเกิดจากสัญญาไม่ใช่มาจากกฎหมายกระบวนการอนุญาโตตุลาการ มิใช่เป็นส่วนหนึ่งขององค์การยุติธรรมของรัฐอนุญาโตตุลาการเป็นเพียงบุคคลธรรมดาที่มีความรู้และคำวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา อำนาจของอนุญาโตตุลาการมิได้มาจากการมอบหมายของรัฐ

สำหรับอนุญาโตตุลาการทางอาญา (Criminal Arbitrator) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางอาญาซึ่งมีผลทำให้งดใช้ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางศาล โดยให้อำนาจคนกลางซึ่งเรียกว่า (Arbitration) ชี้ขาด

ข้อโต้แย้งระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดซึ่งมีผลให้กรณีต้องปฏิบัติตามในสหรัฐอเมริกาเมืองครีทที่ทำหน้าที่นี้ เช่น สถาบันไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท (Institute for Mediation and Conflict Resolution) มีอำนาจชี้ขาดข้อขัดแย้งทางอาญาของเอกชนด้วย อย่างไรก็ตาม คำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการทางอาญาเป็นการก้าวล่วงเข้าไปทำหน้าที่แทนศาลยุติธรรม ระบบนี้จะใช้ได้เพียงใด จึงอยู่ที่กฎหมายของของแต่ละประเทศยินยอมให้ทำเพียงไร (ศิริศักดิ์ ตียะพรรณ, 2543)

5. การชะลอการฟ้อง

การชะลอการฟ้องเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทอีกประการหนึ่งซึ่งหลายประเทศใช้กันอยู่ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น นำการชะลอการฟ้องผู้กระทำผิดทางอาญาในคดีบางประเภทที่เห็นว่าการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดนั้นจะไม่ใช่ประโยชน์ต่อสาธารณะ ทั้งนี้อาจมีเงื่อนไขในเรื่องการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาไม่เคยกระทำผิดมาก่อน หรือกระทำการใด ๆ ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ก็จะได้ผลในการชะลอการฟ้อง ซึ่งหมายถึงว่าความผิดที่กระทำลงไปจะระงับไปในที่สุด

การประนอมข้อพิพาททางอาญา

การประนอมข้อพิพาททางอาญาเป็นมาตรการที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยกระบวนการนี้มักจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม (Victim) ได้พบและแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนต่อหน้าผู้กระทำความผิด ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความผิดเข้าใจถึงผลกระทบของการกระทำความผิดที่มีต่อผู้เสียหาย และยอมรับในการกระทำความผิดของตน และยินดีที่จะชดเชยความผิดต่อผู้เสียหาย การชดเชยค่าเสียหายในคดีอาญาในกรณีดังกล่าว เป็นเสมือนการแทรกแซงโดยเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมที่ต้องการให้ผู้กระทำผิดทำการจ่ายเงินบริการแก่ผู้เสียหายจากผลของอาชญากรรม ซึ่งการชดเชยค่าเสียหายเป็นตัวแปรอันสำคัญที่ทำให้การประนอมข้อพิพาททางอาญาระงับลงไปด้วยความสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว ก่อให้เกิดความยุติธรรมทั้งฝ่ายผู้เสียหายและสังคมส่วนรวม ซึ่งหากผู้เสียหายยอมรับการชดเชยจากผู้กระทำผิดแล้วให้อภัยในการกระทำผิดนั้นความปรองดองก็บังเกิดขึ้น ความขัดแย้งแค้นเคืองซึ่งจะนำไปสู่การแตกแยกในสังคมก็ยุติลงได้อย่างสันติเชิงมาตรการดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของไทยที่ปรารถนาความสมัคสมานสามัคคีในสังคมและมุ่งใช้วิธีการประนีประนอมใช้ทำที่ที่เป็นมิตรมากกว่าใช้ความรุนแรง

ในปัจจุบันการประนอมข้อพิพาททางอาญาใช้เป็นมาตรการระงับข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยอาศัยพระราชบัญญัติลักษณะทางปกครองท้องที่ โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ เพื่อให้คดีอาญาระงับลงได้โดยไม่ต้องอาศัยขั้นตอนกระบวนการพิจารณาขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ศาล ซึ่งต่อมาสำนักงาน

อนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรมก็นำเอามาตรการดังกล่าวมาปฏิบัติการ โดยถือเป็นแผนปฏิบัติการของ กระทรวงยุติธรรมที่จะเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมโดยไม่ผ่านองค์กรของศาลโดยตรง นอกจากนี้การ ประenomข้อพิพาทโดยองค์กรในกระบวนกรยุติธรรม เช่น องค์กรตำรวจ อัยการและศาลก็มีเช่นกัน แต่ อย่างไรก็ตาม ความหมายในการนำเอามาตรการประenomข้อพิพาททางอาญามาใช้ ยังคงจำกัดอยู่เพียงวงแคบ และโดยลักษณะแล้วเป็นเพียงการแก้ไขโดยมาตรการทางสังคมที่ไม่มีความชัดเจนทั้งในแง่ของกระบวนกร กฎ ระเบียบ สถาบัน องค์กร และบุคลากรที่จะทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบให้เป็นรูปธรรมที่สามารถเห็นผลได้อย่าง ชัดเจนในลักษณะที่เป็นการทั่วไป

กรณีการกระทำอันเป็นความผิดอาญาที่สามารถยอมความได้ นอกจากการประenomข้อพิพาทอาญา แล้ว ความผิดอาญาอื่น ๆ ที่ยอมความได้ มีปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาที่ได้บัญญัติไว้ว่ายอมความได้ เมื่อมีบทบัญญัติของกฎหมายให้คู่กรณีสามารถยอมความกันได้ ย่อมเป็นลู่ทางที่คู่ความไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล เช่น ความผิดเกี่ยวกับการค้ามาตรา 272 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามมาตรา 283 ทวิ วรรคแรก และวรรคสาม มาตรา 284 ความผิดต่อเสรีภาพ ตามมาตรา 309 วรรคแรก มาตรา 310 วรรคแรก และมาตรา 311 วรรค แรก ความผิดฐานเปิดเผยความลับ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานฉ้อโกง (ยกเว้นความผิดตาม มาตรา 343) ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามมาตรา 358 มาตรา 359 และความผิดฐานบุกรุก (ยกเว้นมาตรา 365) เป็นต้น ซึ่งการกระทำความผิดตามที่กฎหมาย บัญญัติไว้ว่าสามารถยอมความได้ดังกล่าว ในทางปฏิบัติได้ช่วยให้การดำเนินคดีอาญาไม่ต้องเข้าสู่กระบวนกร ยุติธรรม นอกจากจะเป็นผลดีต่อคู่กรณีแล้ว ทำให้คดีความในศาลลดจำนวนคดีลงในส่วนของสังคม คู่กรณี แทนที่จะบาดหมางน้ำใจต่อกันตลอดไป การยอมความกันโดยไม่มีผู้แพ้นะทำให้เกิดความรักสามัคคีของคน สังคมส่งผลให้สังคมสงบสุขร่มเย็น สังคมน่าอยู่ เป็นผลดีต่อการลดจำนวนอาชญากรรม

นอกจากความผิดฐานต่าง ๆ ที่กฎหมายมีบทบัญญัติว่าสามารถยอมความได้แล้ว ในบทบัญญัติอื่น นอกจากดังที่กล่าวมา คู่กรณีน่าจะยอมความได้ ทั้งนี้ยกเว้นคดีอุกฉกรรจ์ ด้วยว่าทางเลือกที่ผู้กระทำผิดที่มีได้ กระทำโดยสันดานแล้วสังคมควรให้ออกาสแก่ผู้กระทำผิด เพื่อให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้นไม่ต้องถูกดำเนินคดี แต่ เพื่อมิให้เกิดความละหลวมในหลักกฎหมายอาญา เพื่ออยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานสอบสวนและพนักงาน อัยการเป็นสำคัญ

จากบทการศึกษาด้านทฤษฎีตลอดจนการปฏิบัติงานประenomข้อพิพาทกรณีความผิดต่อแผ่นดินที่ควร ยอมความได้ขององค์กรต่าง ๆ พบว่าประเทศไทยยังมีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในทางกฎหมายหลาย ประการที่ไม่สามารถประสบผลสำเร็จตามที่ภาครัฐประสงค์จะให้เป็น การใช้ระบบการประenomข้อพิพาททาง อาญามาเป็นมาตรการเสริมในกระบวนยุติธรรมตามกฎหมายเพื่อช่วยให้การระงับพิพาททางอาญาเป็นไปอย่าง รวดเร็วเหมาะสมและมีความเป็นธรรม มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อสร้างความสงบสุขในสังคม

2. เพื่อลดจำนวนปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
3. เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหาย
4. เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัวก่อนกลับเข้าสู่สังคม

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการใช้มาตรการประណอมข้อพิพาททางอาญาเป็นมาตรการเสริมเพื่อช่วยให้การระงับข้อพิพาททางอาญาสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วจะเห็นว่ามาตราดังกล่าวมีวัตถุประสงค์โดยรวมที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐ ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสังคม แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวจะไม่สามารถสำเร็จเป็นผลได้หากไม่ได้มีการวางกรอบขอบเขตของการดำเนินการประណอมข้อพิพาทให้เหมาะสมและมีความชัดเจน เป็นที่เชื่อถือและยอมรับของคนในสังคม

ความเหมาะสมของกระบวนการประណอมข้อพิพาททางอาญาเป็นเงื่อนไขประการแรกที่ต้องมีการพิจารณากำหนดแนวทางให้มีความชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากหากกระบวนการประណอมข้อพิพาทไม่มีความเหมาะสมชัดเจนและนำไปใช้ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีมาตรการดังกล่าวแล้วจะนำมาซึ่งความไม่เป็นธรรมและเกิดการเอารัดเอาเปรียบต่อผู้ที่อยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าในสังคมอันจะนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม สิ่งที่จะต้องพิจารณาเรื่องความเหมาะสมในการใช้มาตรการประណอมข้อพิพาทมี ดังนี้

1. รูปแบบองค์กรประណอมข้อพิพาททางอาญา รูปแบบและโครงสร้างขององค์กรประណอมข้อพิพาทจะมีอยู่ 3 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบขององค์กรที่ดำเนินงานของรัฐ รูปแบบขององค์กรที่ดำเนินงานโดยเอกชน ภาคใต้การสนับสนุนของรัฐ และรูปแบบขององค์กรที่เป็นของเอกชนโดยแท้จริง

2. ประเภทของความผิดอาญาที่สามารถเข้าสู่กระบวนการประណอมข้อพิพาททางอาญาหรือความผิดอาญาที่จะเข้าสู่ระบบการประណอมข้อพิพาท สามารถแบ่งแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 2.1 ความผิดอันยอมได้ความได้ ความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่มีโทษในทางอาญามีอยู่หลายประการ ความผิดเหล่านี้เหตุผลที่กฎหมายอาญาบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาอันยอมความได้ คือเหตุผลของลักษณะของความผิดที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของผู้เสียหายมากกว่าสังคม

- 2.2 ความผิดอาญาแผ่นดิน ความผิดอาญาแผ่นดิน หมายถึง ความผิดอาญาประเภทที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้เป็นความผิดชนิดที่ยอมความกันได้ แต่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าความผิดอาญาแผ่นดินนั้นมิได้มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทุกกรณีความผิด บางกรณีความผิดแม้จะมีผลกระทบต่อสังคมบ้างก็มิถึงกับร้ายแรงจนถึงขนาดที่จะต้องใช้มาตรการที่เคร่งเข้มงวดตามกฎหมายในการดำเนินการโดยไม่มีข้อยกเว้น จะเห็นได้ว่าบางกรณีความผิดเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำ และพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดแล้ว บางครั้งเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยที่สาเหตุของการกระทำมาจากสภาพกดดันทางด้านปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ มากมายอันควรแก่การปราณีไม่สมควรที่จะใช้มาตรการที่เข้มงวดเคร่งครัดดังเช่น กรณีความผิดทั่วไป ความผิดเหล่านี้แม้ไม่

สามารถที่จะระงับลงได้โดยผลของการยอมความดังเช่นกรณีของความผิดต่อส่วนตัว แต่กฎหมายก็ได้มีการเปิดช่องว่างให้เป็นดุลยพินิจของพนักงานอัยการที่จะใช้มาตรการอื่นแทนการฟ้องคดีเช่น ได้มีการเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้พนักงานอัยการมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการที่จะใช้ดุลยพินิจในการใช้มาตรการชะลอการฟ้อง คือควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดไว้ในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งหากกรณีความประพฤติไม่ได้เสื่อมเสีย อัยการก็จะสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งมาตรการในเรื่องนี้แม้จะเป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะกระทำได้ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายในการดังกล่าวด้วย จะเห็นได้ว่ากรณีความผิดในลักษณะเช่นนี้แม้ผลของการประณอมข้อพิพาทจะไม่สามารถทำให้คดีระงับไปตามกฎหมาย แต่ก็มีผลให้ข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดระงับลงได้ชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขของการไม่ฟ้องคดีที่อัยการกำหนดขึ้นตามความเหมาะสมโดยไม่จำเป็นต้องเสนอฟ้องเพื่อให้คดีรอกศาลในทันที ซึ่งการกรณีได้มีการประณอมข้อพิพาทข้อพิพาทกันก่อนและผลของการประณอมปรากฏว่าผู้เสียหายยินยอมให้พนักงานอัยการใช้มาตรการชะลอการฟ้องต่อผู้กระทำผิดได้ กรณีก็จะเกิดประโยชน์และส่งเสริมให้การใช้มาตราชะลอการฟ้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับเจตนารมณ์ของการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเด็นดังกล่าว ซึ่งโดยหลักการของการเสนอข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาทก็อาจเสนอได้โดยตัวผู้เสียหายเอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการก็ได้แต่ถึงแม้จะไม่มีประณอมข้อพิพาทกันก่อนที่พนักงานอัยการจะได้ใช้ดุลยพินิจ ผลของการเสนอข้อพิพาททางอาญาเข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาทพบว่าคดีได้ทั้งคดีความผิดอันยอมได้และความผิดอาญาแผ่นดิน

โครงสร้างของกระประณอมข้อพิพาท

โครงสร้างของกระประณอมข้อพิพาท ประกอบด้วย

1. ผู้ทำหน้าที่ประณอมข้อพิพาททางอาญา
2. กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง
3. ขั้นตอนและระยะในการประณอมข้อพิพาท
4. ผลของการประณอมข้อพิพาท

จากอดีตที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้นำระบบการประณอมข้อพิพาทมาใช้ในการระงับข้อพิพาทในคดีความผิดที่เป็นประเภทยอมความได้ตามที่ได้บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายอาญา โดยรูปแบบของการประณอมข้อพิพาทจะเป็นระบบที่เป็นกึ่งทางการ กล่าวคือมีทั้งส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมอยู่ด้วยกัน และไม่มีศูนย์รวมในการดำเนินงานประณอมข้อพิพาทในลักษณะที่จะเป็นกลไกระดับประเทศแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงในการดำเนินงานดังกล่าวนี้โดยตรง ซึ่งอาจจะต้องกำหนดโดยวิธีการจัดตั้งองค์กรใหม่และถือว่าการปฏิบัติงานประณอมข้อพิพาทนี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานยุติธรรมด้วย ให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

เห็นได้ว่าคดีอาญาที่จะนำเข้าสู่ระบบการประนอมข้อพิพาทนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงคดีอาญาประเภท ยอมความได้เท่าความผิดอาญาแผ่นดินก็สามารถนำเข้าสู่กระบวนการประนอมข้อพิพาทได้เช่นกัน แม้ว่าผล การประนอมข้อพิพาทจะแตกต่างกันแต่ก็มีใช้เป็นกรณีที่เกิดจากข้อพิพาทความผิดอันยอมความได้เท่านั้น ด้วยเหตุผลสำคัญคือ ไม่ว่าผลของการประนอมข้อพิพาททำให้คดีอาญาระงับลงกรณีความผิดต่อส่วนตัวหรือ ความผิดอาญาแผ่นดิน ก็ล้วนเป็นประโยชน์และตรงกับวัตถุประสงค์ในการสร้างกระบวนการประนอมข้อ พิพาททั้งสิ้น

สรุป

ความคิดและรูปแบบวิธีการระงับข้อพิพาทนอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้นหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับ ความต้องการและความจำเป็นของสังคมในประเทศนั้น ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ คือ 1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 2. การประนอมข้อพิพาท 3. การประนีประนอมยอมความ 4. การอนุญาโตตุลาการ 5. การชะลอการฟ้อง เพื่อ ความสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรมในการระงับข้อพิพาททางอาญา อีกทั้งเพื่อเป็นการถ่วงดุลคดีความผิด เล็กๆ น้อยๆ ให้ระงับลงได้โดยไม่จำเป็นต้องนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย อันจะเป็น ผลให้องค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมมีเวลาในการพิจารณาดำเนินการกับคดีความผิดอุกฉกรรจ์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน ผู้เสียหายในคดีความผิดเล็กน้อยก็ได้รับการดูแล ค้ำครองมิให้ถูกล่วงละเมิด สิทธิตามกฎหมายอาญา และมีได้ถูกทอดทิ้งจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการประนอมข้อพิพาททางอาญา เป็น มาตรการที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาความ สงบเรียบร้อยในสังคม โดยกระบวนการนี้มุ่งจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม (Victim) ได้พบและแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนต่อหน้าผู้กระทำความผิดซึ่งจะทำให้ผู้กระทำ ความผิดเข้าใจถึงผลกระทบของการกระทำความผิดที่มีต่อผู้เสียหาย และยอมรับในการกระทำความผิดของตน และยินดีที่จะชดเชยความผิดต่อผู้เสียหาย ในปัจจุบันการประนอมข้อพิพาททางอาญาใช้เป็นมาตรการระงับข้อ พิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยอาศัยพระราชบัญญัติลักษณะทางปกครองท้องที่ โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านมี อำนาจในการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ จากบทการศึกษาด้านทฤษฎี ตลอดจนการปฏิบัติงานประนอมข้อพิพาทกรณีความผิดต่อแผ่นดินที่ควรยอมความได้ขององค์กรต่าง ๆ พบว่า ประเทศไทยยังมีปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในทางกฎหมายหลายประการที่ไม่สามารถประสบผลสำเร็จตามที่ ภาครัฐประสงค์จะเป็น การใช้ระบบการประนอมข้อพิพาททางอาญามาเป็นมาตรการเสริมในกระบวนการ ยุติธรรมตามกฎหมายเพื่อช่วยให้การระงับข้อพิพาททางอาญาเป็นไปอย่างรวดเร็วเหมาะสมและมีความเป็นธรรม มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) เพื่อสร้างความสงบสุขในสังคม 2) เพื่อลดจำนวน ปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม 3) เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหาย และ 4) เพื่อให้โอกาส ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวก่อนกลับเข้าสู่สังคม

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการบริหารและการยุติธรรม. (2538). *กระบวนการยุติธรรมและเรื่องพัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไชยวัฒน์ บุนนาค. (2534). ศาลควรมีอำนาจตรวจคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในข้อกฎหมายแค่ไหน. *บทบัญญัติ*. 46 (มกราคม 2534), 35-37.
- ศิริศักดิ์ ตียะพรรณ. (2543). *มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญา. ข่าวเนติบัณฑิตสภา*. (20 พฤษภาคม 2543), 13.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ. (2528). *ตุลาการหมู่บ้าน*. รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Martin Dome. (1968). *The Law and Practice of Commercial Arbitration*. Mundelein. Illinois: Callaghan Company.